

EUHARISTIJA U ŽIVOTU MJESNE CRKVE

JOSIP ŠIMUNOVIĆ
Božidara Adžije 7a
10000 Zagreb

Primljeno: 14. 3. 2000.
Stručni rad
UDK 265.3:262.2

Sažetak

Autor u članku govori o važnosti euharistije u životu pojedinca i zajednice. Veliki jubilej nuka nas da obnovimo svoje znanje o euharistiji. Euharistija je vrhunac kojem teži djelatnost Crkve i ujedno je izvor iz kojeg proistječe sva njezina snaga. O sv. misi trebalo bi početi »govoriti« riječju i primjerom već u obitelji. Ako taj govor nedostaje, postoje i druga mjesta koja pružaju čovjeku ono što mu nije dala obitelj, koja ga uvode u tajne tog Kristova djela.

Ključne riječi: euharistija, slavlje, nedjelja

0. UVOD

Težnja da se što bolje obilježi prijelaz iz jednog stoljeća u drugo, iz starog tisućljeća u novo, zahvatila je sve grane čovjekove djelatnosti. Treba se samo malo prisjetiti raznih ponuda i reklama za doček 2000. godine ili raznih proizvoda koji su imali obilježje milenija... Mnogima bi moglo izgledati da su i Crkvu zahvatile razne marketinške i ine spekulacije, pa je i ona uvela svečano proslavljanje jubilejske godine. Ipak, izvori za njezino slavljenje mnogo su dublji.

Dvije tisuće godina otkako se Spasitelj rodio i proživio život čovjeka na zemlji velik su jubilej. Niti jedan od bogova nije bio tako blizak kao naš Bog. Ono što smo mi kršćani dobili Isusovim boravkom među ljudima nije nipošto za zaborav. Ne zaboravljamo mi to nikada, no, na pragu novog tisućljeća, kršćani trebaju stati u poniznosti pred Spasitelja te se zapitati i o vlastitoj odgovornosti za zajednički život svih ljudi u svijetu. Taj prijelaz čovječanstva u 21. stoljeće daje nam poticaja da intenzivnije razmišljamo o osobi Isusa Krista, utjelovljenoga Boga, i njegovu djelu.

Sve komisije i odbori za proslavu toga velikog Jubileja, i u svijetu i u našoj domovini, donose poruku velikog Jubileja 2000. On ima određen cilj, a to je »rasplamsavanje vjere i kršćanskog svjedočanstva. Jubilej je za sve poziv da:

1. bolje upoznaju Oca, Sina i Duha Svetoga, zajedno s Marijom, Otkupiteljevom Majkom. Ne može se ljubiti onoga koga se ne poznaje. Stoga se traži osobna zauzetost:
 - u čitanju Svetog pisma,
 - u produbljivanju kršćanskog nauka proučavanjem Katekizma Katoličke crkve,
 - u sudjelovanju u liturgiji, osobito u euharistijskom slavlju,
2. svjedoče vjeru:
 - kršćanskom dosljednošću u osobnom, obiteljskom, društvenom, poslovnom i crkvenom životu,
 - djelima ljubavi jer je vjera bez djela mrtva,
 - prinosom Bogu vlastitih trpljenja, sjeđinjujući ih sa spasenjskim Kristovim križem.«¹

1. I VELIKI JUBILEJ NAS POTIČE DA OBNOVIMO SVOJE ZNANJE O EUHARISTIJI

Iz rečenoga je vidljivo, da nas Jubilej sve poziva, između ostalog, i na sudjelovanje u liturgiji, a pogotovo u euharistijskim slavljinama. Htio bih se malo više zadržati baš na tom

¹ Citat preuzet iz listića »Jubilej 2000.« koji su priredili N. Pintarić i I. Šaško u izdanju Glasa Koncila.

pozivu, premda i ostali nisu iz njega isključeni i imaju svoju težinu. Zapravo, svi nabrojani pozivi mogu poticaje za provedbu u djelo pronaći baš u liturgiji i slavlju sv. mise.

Drugi vatikanski koncil, u svom dokumentu *Sacrosanctum concilium*, kaže da je liturgija Crkve » vrhunac prema kojem teži djelatnost Crkve i ujedno je izvor iz kojeg proistječe sva njezina snaga«². U središtu života i djelovanja Kristove zajednice vjernika, Crkve, nalazi se baš njegova žrtva euharistije, ono što je on, kao nebeski Učitelj, ostavio da generacije i generacije učenika čine njemu na spomen. Euharistija ili sv. misa jest otajstvo vjere i zato ga je potrebno razumjeti. Da, upravo baš to! Razumijeti sv. misu. To naglašava i već prije spomenuti dokumenat. Odgovorni se u Crkvi trebaju brinuti da »vjernici ne bi prisustvovali tom otajstvu vjere kao tuđinci ili nijemi gledatelji, nego da ga kroz obrede i molitve dobro razumiju, pa svjesno, pobožno i djelatno sudjeluju u činu«³.

Upravo nas proslava velikog Jubileja potiče da obnovimo svoje znanje i o sv. misi. Obnoviti znanje?! – netko će zapitati. Pa, ionako već sve znamo. O njoj slušamo u propovijedima, u školi, na satovima vjeronauka, čitamo u tisku, sudjelujemo nedjeljom na euharistiji... Što još o njoj trebamo naučiti a da već ne znamo? Na to pitanje treba odgovoriti svatko sâm.

Je li dovoljno doći samo na sv. misu, ispuniti slovo zakona, biti viđen od drugih, ili sv. misa sa sobom nosi poticaje, promjene i zahtjeve u našim vlastitim životima, koji ne prestaju s »idite u miru«?

Govor o euharistiji nikad nije suvišan. On nam samo pomaže da otkrijemo ono što smo možda u brzini i trci predvidjeli, što smo zaboravili. Čovjek uči i ponavlja dok je živ. I to nije sramota!

U našem razmišljanju pokušajmo početi od situacije današnjeg čovjeka. Tempo života je ubitačan. Čovjek zna da tjedan ima sedam dana, da bi nedjelja trebala biti oaza odmora za čovjeka, oaza susreta s Bogom (ako je vjernik), oaza susreta sa samim sobom i bližnjima koji ga trebaju malo drugačije nego kao običnih, radnih dana. No u praksi je drugačije. Želi što više postići i imati, radi, a

pritom zaboravlja na nedjelju i ono što ona donosi. Doduše, sjeti se negdje u magli da postoji zapovijed koja govori: »Spomeni se da svetkuješ Dan Gospodnji...«

2. GOVOR O EUHARISTIJU TREBAO BI POČETI U OBITELJI⁴

Ulazeći u svijet, čovjek svoju prvu socijalizaciju doživljava u obitelji. Obitelj je za njega vrlo važna.⁵ U njoj prima i religiozni govor. Obitelj je Crkva u malom, »kućna Crkva«,⁶ prva zajednica gdje se primjerom i riječju slavi euharistija, gdje se dobivaju temelji vjere. Dokument Njemačke biskupske konferencije »Kršćanski življeni brak i obitelj« govori da je »obitelj gotovo uvijek vjerska sudbina djeteta. Vjera jest dar, koji se u zajednici prima, u zajednici raste i u zajednici djeluje«⁷. Katolički roditelji, pred zajednicom vjernika, obećavaju, prilikom krštenja svoje djece, da će podržavati svjetlo vjere u životu djece. Njihova vlastita religioznost stvara atmosferu u kojoj jedan kršćanin može rasti u vjerskom životu ili pak ne.⁸ Obitelj kao kućna Crkva »svojim odgojnim djelom izražava i ostvaruje trostruko poslanje Crkve kad odgaja djecu da 'shvate smisao Boga' (proročko poslanje), da ga štuju (svećeničko poslanje), da ljube bližnjega i da se uključe u građansku i crkvenu zajednicu (kraljevsko poslanje).«⁹

Na krštenju roditelji obećavaju da će se brinuti za vjerski rast djeteta, a koliko to provode u djelo jest rezultat modernog načina života i rada, ali i iskrenog shvaćanja dimenzije vjere u cjelokupnom življenju. Više puta

2 SC 10.

3 CS 48.

4 Dobro je pogledati natuknicu *Obitelj/obiteljska kateheza* u: M. PRANJIĆ (ur.), *Religijskopedagoško-katehetski leksikon* (dalje RPKL), KSC, Zagreb 1991, str. 525-527.

5 Usp. H. J. FRAAS, *Die Religiosität des Menschen, Religionspsychologie*, UTB 1578, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1990.

6 LG 11.

7 *Beschluss; Christliche gelebte Ehe und Familie*, u: L. BERTSCH (ur.), *Gemeinsame Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland*, sv. I, Freiburg 1976, str. 423-457, ovdje str. 437.

8 Usp. isto.

9 *Obitelj/obiteljska kateheza*, u: RPKL, str. 526; GE 3.

konkretizaciju tog obećanja roditelji prepuste bakama (ako su na životu i žive s njima ili u blizini!), gdje »baka servis«, uz brigu i odgoj, može pružati i vjersku pouku. Djeca koja dobivaju neki stupanj vjerskog znanja i prakse u svojoj obitelji, uz pomoć roditelja, braće i sestara ili »baka servisa«, neće se u sljedećim svojim socijalizacijama s vjerom susretati kao s nečim novim, do tada neotkrivenim u vlastitom životu. No postoje i oni koji u krugu svoje obitelji nisu ništa ili su vrlo malo čuli o vjeri. Tu prazninu mogu popuniti ostala »mjestu učenja vjere« koja dijete ima priliku pohađati tijekom svoga tjelesnog i intelektualnog rasta.

3. »MJESTA UČENJA I SUSRETA S VJEROM«¹⁰

Koja su to mjesta učenja i buđenja vjere kod jednog djeteta, učenika ili odrasle osobe, mjesta koja daju ono što obitelj nije dala?

U prvom redu, to su dječji vrtići, u kojima se – nakon uvođenja demokracije u našoj domovini – smije pružati i vjerska pouka. Osim državnih imamo i vjerske dječje vrtiće, priznate u javnosti, koji su u samom svom djelovanju prožeti evanđeoskim poimanjem života i čovjeka, te prenošenjem vjere na sljedeće generacije. Za pomoć i jednima i drugima izrađen je Plan i program vjeronauka u tim institucijama odgoja i obrazovanja, koje sve više dobivaju na vrijednosti.

Nadalje, to je vjeronauk u osnovnoj¹¹ i srednjoj školi sa svojim Planom i programom ostvarivanja, te razni oblici župne kateheze¹², koja u demokratizaciji društva traži nove načine ostvarivanja.

Sva ta mjesta učenja vjere imaju, kao nezaobilaznu temu, temu euharistije ili sv. mise, te njezino slavlje u krugu obitelji i župnoj (mjesnoj) zajednici. Zato, bilo da smo mi vjeroučitelji laici u vrtićima i školama, bilo da smo svećenici, redovnici ili redovnice, pokušavamo taj nezaboravni spomen – čin našega spasenja, vratiti/vraćati na mjesto koje mu i pripada u životu svakog vjernika. Da bismo to mogli činiti, potrebno je da i nama (prenositeljima vjere!) bude jasna poruka nedjelje i nedjeljne euharistije u svim njezinim dimenzijama.

4. PROBLEMATIKA NEDJELJE I ZAJEDNIČKOG SLAVLJA SVETE MISE

Polazim od vidljivog i konkretnog pokazatelja. 70% učenika pohađa vjeronauk u osnovnim školama, a nešto manji postotak u srednjim.¹³ Kada bi se svakom učeniku pribrojio samo jedan roditelj, imali bismo toliko vjernika na sv. misama da ni najveće crkve (kao građevine) ne bi mogle primiti toliko ljudi. No stvarnost pokazuje nešto drugo. Broj onih koji pohađaju vjeronauk nije baš proporcionalan broju onih koji nedjeljom slave sv. misu. To svi znaju i toga su svjesni! Zašto je tako i koja je u svemu tome uloga vjeroučitelja – laika, svećenika, redovnika i redovnica? Uloga je velika i važna, a ona se nikako ne smije odvajati od znakova vremena koji prate život vjernika.

Poslužio bih se razmišljanjem dr. Wolfganga Langerera, profesora na Bečkom katoličkom fakultetu. U sklopu svojih predavanja »Glauben lernen in Familie, Gemeinde und Schule. Glauben lernen in unserer Zeit« (Učiti vjerovati u obitelji, župnoj zajednici i školi. Učiti vjerovati u našem vremenu), što ih je održao u ljetnom semestru akademske godine 1996/97., govorio je i o problematici nedjeljne sv. mise.

Postavlja se pitanje – kakav se karakter sv. mise danas kod ljudi vjernika shvaća i prihvaća? Karakter obveze ili karakter poziva na sv. misu? Sv. misa je dijaloško događanje, te je vrlo važna komunikacija koja se ostvaruje u slavljenju euharistije. Da bih kao vjernik mogao aktivno sudjelovati na njoj, da bih mogao donositi plodove u konkretnom životu, moram razumijeti ono što se događa u samom činu sv. mise. Zato je potrebno

10 Usp. N. METTE, *Religionspädagogik*, Patmos, Düsseldorf 1994, str. 195-230.

11 Hrvatska biskupska konferencija, *Plan i program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998.

12 Usp. *Plan i program župne kateheze prema novom poimanju župne zajednice*, u: »Katehetski glasnik« 2(2000)2, 136-191.

13 Usp. J. ŠIMUNOVIĆ, *Der Religionsunterricht an den Schulen in Kroatien. Seine Entwicklung seit 1989*. (Školski vjeronauk u Hrvatskoj. Njegov razvitak od 1989. god. [neobjavljena doktorska disertacija]), Beč 1999, str. 155-158.

u svim katehezama životnih dobi jasno, na prihvatljiv i za svaku dob razumljiv način, protumačiti sadržaj onoga što se slavi jednom euharistijom, od početka do kraja, sve geste, zazive, molitve dijelove sv. mise, načine sudjelovanja vjernika.

Potrebno je protumačiti znakove euharistije – kruh i vino. Zašto uzimamo baš kruh i vino? Zašto ne nešto drugo? Kruh i vino su nam dani za život. Oni krase naše obiteljske stolove, ali krase i naš euharistijski stol. U njima je cijela čovjekova egzistencija i njegov rad. Bog se poslužio tim darovima, tim uobičajenim stvarima, da bi čovjeka, svoje stvorenje, podsjetio kako je On Emanuel – Bog uvijek s njim.

U samoj pouci o sv. misi nikako ne smije izostati objašnjenje što je ona i kakvu važnost ima u životu vjernika.

Sv. misa je sjećanje, posadašnje Isusove muke, smrti, uskrsnuća i uzašašća. Onoga što je Isus u svojoj nesebičnoj ljubavi, kroz svoj život, govor i rad, ostavio i nama, njegovim učenicima kao testament. Isus je živio za nas i za nas umro. Njegov način života i njegova ljubav moraju se vidljivim pokazati i u našim susretima s ljudima kroz svakodnevicu.

Sv. misa je izričaj hvale, dijaloško zbiivanje u odnosu na Boga koji služi čovjeku. Čovjek treba biti zahvalan za sve što prima od Stvoritelja. Sv. misa nas uči prihvatiti život u svim njegovim dimenzijama.

Sv. misa je hrana za naš život pomoću koje jačamo vlastito čovještvo.

Sv. misa se slavi u zajednici, zajednici ljudi u kojoj svi postajemo braća i sestre. Svi postajemo jedno, kao što je Krist to i želio.¹⁴

Ti bi se momenti u katehezi o sv. misi trebali učiniti pristupačnim i razumljivim svima. Sv. misa nije nešto iznad čovjeka, nešto što mu je nedostupno. Ona i te kako ima svoje mjesto u životu vjernika i mjesne Crkve. U konkretizaciji ili aktualizaciji šlavljenja Isusovog spasenjskog djela svakako na prvom mjestu nam pomaže iskreno i vlastito iskustvo sv. mise. Ne mogu drugima tumačiti ono što i sam ne razumijem. U pomoć nam tu »priskaču« i razni crkveni dokumenti, te razmišljanja uvaženih domaćih i stranih teologa.¹⁵

6. UMJESTO ZAKLJUČKA

Ovo svoje razmišljanje o euharistiji i njezinom mjestu u životu vjernika i mjesne zajednice završavam molitvom za sebe, za sve prenositelje vjere i za sve vjernike, da svi budemo svjesni koje blago imamo u sv. misi, da nam uvijek bude u srcu i pred očima da je:

Sv. misa – zajedništvo i poslanje. Ona započinje u okupljenom zajedništvu ljudi, u jednoj zajednici. Vjernici se sakupljaju iz različitih obitelji i kuća u jednu, Božju kuću. Prvo svjedočanstvo onih koji zaista vjeruju u Boga jest dolazak na sv. misu nedjeljom. I tada ono što oni dobivaju na sv. misi pronose u svakodnevni život – u obitelj, na posao, u škole...

Sv. misa – riječ i odgovor. U sv. misi vjernici se okupljaju oko stola riječi Božje. Mi govorimo Bogu, dolazimo mu sa svojim molitvama i molbama, težnjama i željama, ali Bog progovara i nama, i to kroz čitanja. Ono što nam Bog poručuje i govori u službi riječi, kroz čitanja, traži naš konkretan odgovor/vjeru života. Veličina sv. mise je baš taj govor između Boga i čovjeka, čovjeka i Boga.

Sv. misa – blagovanje kruha jednih s drugima. Sv. misa je zajedništvo koje se ostvaruje – s drugima biti i s drugima jesti. Krist nam je ostavio svoje Tijelo i Krv kao znak zajedništva, ljubavi i dobrote. U tome sudjelujemo kada ispunjavamo njegovu zapovijed: »Ovo činite meni na spomen!«

Sv. misa – važnost za budućnost. Bog je naš najvažniji i konačni cilj, a sv. misa je slika one vječne zajednice kojoj težimo – zajedništva s njim.

Sv. misa – zahvala. Ona je zahvala za sve što dobivamo u životu od Boga, ali i molitva da vlastite živote uspijemo što bolje proživjeti na dobrobit sebe i svojih bližnjih.

Proći će veliki Jubilej. Ući ćemo u treće tisućljeće kršćanstva i svjedočanstva da smo učenici nebeskog Učitelja. Koliko god govorili o sv. misi, mislim da govor o njoj i njezinim dimenzijama nije nikada suvišan!

14 Usp. Iv 17, 21-23.

15 Nedavno su izašle dvije publikacije koje mogu jako dobro pomoći u kreiranju kateheza o euharistiji. Usp.: B. ŠKUNCA, *Za Kristovim stolom*, HILP, Zadar 2000; HBK, *Euharistijske kateheze*, niz »Veliki jubilej 2000.«, Zagreb 2000.